

Υπόθεση C-177/20**Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως****Ημερομηνία καταθέσεως:**

7 Απριλίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (διοικητικό και εργατικό δικαστήριο του Győr, Ουγγαρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

6 Μαρτίου 2020

Προσφεύγουσα:

«Grossmania» Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft.

Καθής:

Vas Megyei Kormányhivatal (κυβερνητικού γραφείου της Περιφέρειας Vas)

[παραλειπόμενα]

Το Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (διοικητικό και εργατικό δικαστήριο του Győr, Ουγγαρία), στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε η εταιρία Grossmania Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft. ([παραλειπόμενα] Lukácsháza, Ουγγαρία), προσφεύγουσα [παραλειπόμενα], κατά της Vas Megyei Kormányhivatal (αντιπροσωπείας της κυβερνήσεως στην επαρχία Vas) ([παραλειπόμενα] Szombathely, Ουγγαρία), καθής [παραλειπόμενα], στο πλαίσιο διαφοράς με αντικείμενο εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, εξέδωσε την κάτωθι

Απόφαση

Το αιτούν δικαστήριο [παραλειπόμενα] υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το κάτωθι προδικαστικό ερώτημα:

Πρέπει το άρθρο 267 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, όταν το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

έχει αποφανθεί, με απόφαση εκδοθείσα στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, ότι κανονιστική διάταξη κράτους μέλους είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να εφαρμοσθεί ούτε σε μεταγενέστερες διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, ακόμη και εάν τα πραγματικά περιστατικά της μεταγενέστερης διαδικασίας δεν είναι απολύτως ταυτόσημα με αυτά της προηγούμενης διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής;

[*παραλειπόμενα*] [ζητήματα εθνικού δικονομικού δικαίου]

Σκεπτικό:

1. Πραγματικά περιστατικά

Η προσφεύγουσα είναι εμπορική εταιρία που συστάθηκε από υπηκόους άλλων κρατών μελών εκτός της Ουγγαρίας.

Η προσφεύγουσα είχε δικαιώματα επικαρπίας επί των κάτωθι ακινήτων: Jánosháza (Ουγγαρία), κωδικοί κτηματολογίου 0168/2, 0184/24, 0224/1, 0134/15 και 0238/2, Duka (Ουγγαρία), κωδικοί κτηματολογίου 010/9 και 0241/2.

Τα δικαιώματα επικαρπίας της προσφεύγουσας επί των προμνησθέντων ακινήτων διεγράφησαν από το κτηματολόγιο, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 1, του mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló του 2013, évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló του 2013. évi CCXII. törvény (νόμος αριθ. CCXII του 2013, περί διαφόρων διατάξεων και μεταβατικών μέτρων σχετικά με τον νόμο αριθ. CXXII του 2013, περί της πώλησεως γεωργικών και δασικών γαιών, στο εξής: νόμος του 2013 περί μεταβατικών μέτρων) και του άρθρου 94, παράγραφος 5, του az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (νόμος αριθ. CXLI του 1997, για το κτηματολόγιο, στο εξής: νόμος για το κτηματολόγιο).

Η προσφεύγουσα δεν προσέφυγε κατά της διαγραφής των δικαιωμάτων επικαρπίας της επί των εν λόγω ακινήτων.

Με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, [SEGRO και Horváth], συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Δικαστήριο] έκρινε ότι το άρθρο 63 της ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, δυνάμει της οποίας τα συσταθέντα σε προγενέστερο χρονικό σημείο δικαιώματα επικαρπίας επί γεωργικών γαιών υπέρ δικαιούχων οι οποίοι δεν είναι στενοί συγγενείς του κυρίου των γαιών αυτών αποσβέννυνται αυτοδικαίως και συνακόλουθα διαγράφονται από τα κτηματολόγια.

Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτηση στο Vas Megyei Kormányhivatal Celldömölki Járási Hivatala (κτηματολογικό γραφείο της περιφέρειας του Celldömölk, που υπάγεται στην κυβερνητική αντιπροσωπεία της

επαρχίας Vas, Ουγγαρία, στο εξής: πρωτοβάθμια διοικητική αρχή) για την επανεγγραφή των δικαιωμάτων επικαρπίας της επί των εν λόγω αγροκτημάτων.

Με απόφαση [παραλειπόμενα] της 17ης Μαΐου 2019, η πρωτοβάθμια διοικητική αρχή απέρριψε την αίτηση της προσφεύγουσας, παραπέμποντας στο άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων και στο άρθρο 37, παράγραφος 1, του *mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló* του 2013. évi CXII. törvény (νόμος αριθ. CXII του 2013, περί της πωλήσεως γεωργικών και δασικών γαιών, στο εξής: νόμος του 2013 περί των γεωργικών γαιών).

Η προσφεύγουσα άσκησε διοικητική προσφυγή και η καθής επιβεβαίωσε με απόφαση [παραλειπόμενα] της 5ης Αυγούστου 2019 την απόφαση [παραλειπόμενα] της πρωτοβάθμιας διοικητικής αρχής. Στο σκεπτικό της εν λόγω αποφάσεως, η καθής παρέπεμψε στο άρθρο 108, τμήμα 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων και στο άρθρο 94, παράγραφος 5, του νόμου για το κτηματολόγιο. Επεσήμανε ότι η αίτηση επανεγγραφής δεν ήταν παραδεκτή, δεδομένου ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων και το άρθρο 37, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των γεωργικών γαιών εξακολουθούσαν να είναι σε ισχύ. Κατά την κρίση της, η απόφαση του Δικαστηρίου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16 εκδόθηκε στο πλαίσιο συγκεκριμένων υποθέσεων και μπορούσε να εφαρμοστεί μόνο στις υποθέσεις εκείνες τις οποίες αφορούσαν τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα. Για τον λόγο αυτόν, υποστήριξε επίσης ότι τύγγανε εφαρμογής και το άρθρο 108, παράγραφοι 4 και 5, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων. Από την άλλη πλευρά, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-235/17 δεν είχε κριθεί το ζήτημα της επανεγγραφής απολεσθέντων δικαιωμάτων επικαρπίας, αλλά το ζήτημα της χρηματικής αποζημιώσεως. Η καθής προέβαλε δε ότι δεν νομιμοποιείτο, είτε κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου είτε αυτεπαγγέλτως, να προβεί σε επανεγγραφή των δικαιωμάτων επικαρπίας που είχαν προηγουμένως καταργηθεί.

Η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων κατά της αποφάσεως της καθής.

Η καθής ζητεί την απόρριψη της προσφυγής.

2. Νομοθεσία της Ένωσης

Άρθρο 63 ΣΛΕΕ, παράγραφος 1

«Στο πλαίσιο των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου, απαγορεύεται οποιοσδήποτε περιορισμός των κινήσεων κεφαλαίων μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών.»

Άρθρο 267 ΣΛΕΕ

«Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις:

α) επί της ερμηνείας των Συνθηκών,

β) επί του κύρους και της ερμηνείας των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης.

Δικαστήριο κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου ανακύπτει τέτοιο ζήτημα, δύναται, αν κρίνει ότι απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του απόφασης, να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο για να αποφανθεί επ' αυτού.

Δικαστήριο κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου ανακύπτει τέτοιο ζήτημα σε εκκρεμή υπόθεση και του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, οφείλει να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο.

Όταν ανακύπτει τέτοιο ζήτημα σε εκκρεμή υπόθεση ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, η οποία αφορά πρόσωπο υπό κράτηση, το Δικαστήριο αποφαινεται το συντομότερο δυνατόν.»

Άρθρο 91 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

«Η απόφαση είναι δεσμευτική από την ημέρα της έκδοσής της.»

3. Εθνική νομοθεσία

Άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων:

«Τα υφιστάμενα στις 30 Απριλίου 2014 δικαιώματα επικαρπίας ή χρήσεως τα οποία συστήθηκαν για απεριόριστη διάρκεια ή για ορισμένη διάρκεια λήγουσα μετά τις 30 Απριλίου 2014, βάσει συμβάσεως μεταξύ προσώπων που δεν είναι στενοί συγγενείς, αποσβέννυνται αυτοδικαίως την 1η Μαΐου 2014.»

Άρθρο 37, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των γεωργικών γαιών:

«Είναι άκυρη η σύσταση δικαιωμάτων επικαρπίας ή χρήσεως με σύμβαση, εκτός εάν τα δικαιώματα αυτά αποκτούν με σύμβαση στενοί συγγενείς.»

4. Σκεπτικό προδικαστικής αποφάσεως

4.1 Νομολογία του Δικαστηρίου

Το Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (διοικητικό και εργατικό δικαστήριο του Szombathely, Ουγγαρία) υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα ενώπιον του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων και του άρθρου 94, παράγραφος 5, του νόμου για το κτηματολόγιο.

Με απόφαση που εκδόθηκε επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-52/16 και C-113/16, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 63 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, δυνάμει της οποίας τα συσταθέντα σε προγενέστερο χρονικό σημείο δικαιώματα επικαρπίας επί γεωργικών γαιών υπέρ δικαιούχων οι οποίοι δεν είναι στενοί συγγενείς του κυρίου των γαιών αυτών αποσβέννυνται αυτοδικαίως και, συνακόλουθα, διαγράφονται από τα κτηματολόγια.

Βάσει της αποφάσεως αυτής του Δικαστηρίου, τα ουγγρικά δικαστήρια ακύρωσαν, στο πλαίσιο των δικών που είχαν ανασταλεί λόγω της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, τις διοικητικές αποφάσεις με τις οποίες διατάχθηκε η διαγραφή των δικαιωμάτων επικαρπίας.

Σχετικά δε με την προμνησθείσα εθνική νομοθεσία, κινήθηκε επίσης κατά της Ουγγαρίας διαδικασία παραβάσεως, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου, της 21ης Μαΐου 2019, στην υπόθεση C-235/17. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η Ουγγαρία δεν απέδειξε ότι η κατάργηση των δικαιωμάτων επικαρπίας που κατέχουν άμεσα ή έμμεσα οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών πλην της Ουγγαρίας, την οποία επάγεται η επίμαχη νομοθεσία, σκοπεί να διασφαλίσει την επίτευξη σκοπών γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζονται από τη νομολογία του Δικαστηρίου ή που αναφέρονται στο άρθρο 65, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΣΛΕΕ ούτε ότι η εν λόγω κατάργηση είναι κατάλληλη και συνεπής ή ακόμη ότι περιορίζεται στο αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών μέτρο. Από την άλλη πλευρά, η εν λόγω κατάργηση δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 17, παράγραφος 1, του [Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (στο εξής: Χάρτη)]. Κατά συνέπεια, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν οι περιορισμοί στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων τους οποίους θέτει τοιουτοτρόπως η στέρηση αγαθών κτηθέντων με κεφάλαια τα οποία απολαύουν της προστασίας του άρθρου 63 ΣΛΕΕ. Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ουγγαρία, θεσπίζοντας την επίμαχη νομοθεσία και καταργώντας με τον τρόπο αυτόν, *ex lege*, τα δικαιώματα επικαρπίας επί των κείμενων στην Ουγγαρία γεωργικών γαιών που κατέχουν άμεσα ή έμμεσα υπήκοοι άλλων κρατών μελών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 63 ΣΛΕΕ και του άρθρου 17 του Χάρτη.

4.2 Ισχύουσα ουγγρική νομοθεσία

Το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων εξακολουθεί να είναι σε ισχύ και μετά την έκδοση των προμνησθεισών αποφάσεων του Δικαστηρίου.

Ο νομοθέτης συμπλήρωσε το άρθρο αυτό με δύο νέες παραγράφους.

Σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 4, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων, όταν, δυνάμει δικαστικής απόφασης, πρέπει να αποκατασταθεί δικαίωμα που έχει καταργηθεί, σύμφωνα με την παράγραφο 1, αλλά, λόγω τυπικού ή ουσιαστικού ελαττώματος, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εγγραφή του εν λόγω δικαιώματος σύμφωνα με τη νομοθεσία που ίσχυε κατά την αρχική εγγραφή, η αρμόδια κτηματολογική υπηρεσία θα ενημερώσει την εισαγγελία και θα αναστείλει τη διαδικασία μέχρι να ολοκληρωθεί η εισαγγελική έρευνα και η επακόλουθη δικαστική διαδικασία.

Σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 5, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων, θεωρείται ότι υπάρχει ελάττωμα για τους σκοπούς του άρθρου 4 σε περίπτωση που:

- α) ο δικαιούχος του δικαιώματος χρήσης είναι νομικό πρόσωπο·
- β) το δικαίωμα επικαρπίας ή το δικαίωμα χρήσης έχει εγγραφεί στο κτηματολόγιο μετά την 31η Δεκεμβρίου 2001 στο όνομα νομικού προσώπου ή φυσικού προσώπου που δεν έχει ουγγρική υπηκοότητα·
- γ) κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεως για την εγγραφή του δικαιώματος επικαρπίας ή του δικαιώματος χρήσεως, είναι απαραίτητη για την απόκτηση του δικαιώματος, σύμφωνα με την τότε ισχύουσα νομοθεσία, βεβαίωση ή άδεια που χορηγείται από άλλη αρχή και ο ενδιαφερόμενος δεν συνυποβάλλει το εν λόγω έγγραφο.

4.3. Απόφαση του Alkotmánybíróság (Συνταγματικό Δικαστήριο, Ουγγαρία), αριθ. 25/2015, της 21ης Ιουλίου και οι συνέπειές της

Το Alkotmánybíróság (Συνταγματικό Δικαστήριο) διαπίστωσε πάντως παράβαση του ουγγρικού Θεμελιώδους Νόμου καθόσον ο νομοθέτης δεν είχε θεσπίσει, όσον αφορά τα απολεσθέντα λόγω της εφαρμογής του άρθρου 108 του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων δικαιώματα επικαρπίας και χρήσεως, εξαιρετικές διατάξεις που να παρέχουν δυνατότητα αποζημιώσεως, η οποία δεν μπορούσε να απαιτηθεί στο πλαίσιο διακανονισμού μεταξύ των αντισυμβαλλομένων, ακόμη και στην περίπτωση που η αποζημίωση αυτή αφορούσε έγκυρη σύμβαση. Στην απόφαση αυτή, το Alkotmánybíróság (Συνταγματικό Δικαστήριο) κάλεσε εξάλλου τον νομοθέτη να συμπληρώσει το κενό αυτό το αργότερο έως την 1η Δεκεμβρίου 2015.

Μέχρι σήμερα, δεν έχουν θεσπισθεί νομοθετικές διατάξεις που να θέτουν τέλος σε αυτήν την κατάσταση, η οποία, σύμφωνα με το Alkotmánybíróság, αντίκειται στον Θεμελιώδη Νόμο, και που να προβλέπουν, συγκεκριμένα, την καταβολή

αποζημιώσεως στους δικαιούχους δικαιωμάτων επικαρπίας και δικαιωμάτων χρήσης.

Για τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, όπως η προσφεύγουσα, αυτό σημαίνει, αφενός, ότι οι συγγρικές αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων, δεν κάνουν δεκτές αιτήσεις για επανεγγραφή δικαιωμάτων επικαρπίας και αφετέρου ότι, ελλείψει νομοθετικών διατάξεων που να θεσπίζουν χρηματική αποζημίωση για την απώλεια των δικαιωμάτων αυτών, δεν είναι δυνατός ο καθορισμός του ποσού της εν λόγω αποζημιώσεως για την αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας.

Ομοίως, με την απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση C-235/17, το Δικαστήριο έκρινε ότι η στέρηση της ιδιοκτησίας την οποία επάγεται η επίμαχη νομοθεσία δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίας ωφελείας ούτε, κατά τα λοιπά, συνοδεύεται από ένα καθεστώς δίκαιης και έγκαιρης αποζημιώσεως. Ως εκ τούτου, η εν λόγω νομοθεσία προσβάλλει το δικαίωμα ιδιοκτησίας που κατοχυρώνεται από το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη (σκέψη 129).

4.4. Διάσταση μεταξύ των πραγματικών περιστατικών

Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση διαφοράς διαφέρουν από αυτά στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16, επί των οποίων έκρινε το Δικαστήριο, κατά το ότι η προσφεύγουσα στην υπό κρίση διαφορά δεν προσέφυγε κατά των διοικητικών αποφάσεων με τις οποίες καταργήθηκαν τα δικαιώματα επικαρπίας, ενώ, στις προμνησθείσες υποθέσεις, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν κατά των διοικητικών αποφάσεων με τις οποίες καταργήθηκαν τα δικαιώματα επικαρπίας τους.

Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα ζήτησε, βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16, την επανεγγραφή των καταργηθέντων δικαιωμάτων επικαρπίας, λόγω του ότι κρίθηκε από το ότι η σχετική συγγρική νομοθεσία αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης. Η προσφεύγουσα δεν έλαβε επίσης χρηματική αποζημίωση για την κατάργηση των δικαιωμάτων επικαρπίας της, καθώς δεν έχουν θεσπισθεί σχετικές νομοθετικές διατάξεις.

Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη ότι η συγγρική νομοθεσία ήταν αντίθετη στο δίκαιο της Ένωσης και ότι δεν της καταβλήθηκε χρηματική αποζημίωση, η μόνη δυνατότητα της προσφεύγουσας ήταν να ζητήσει την επανεγγραφή των δικαιωμάτων επικαρπίας που απώλεσε.

Η καθής υποστηρίζει, ωστόσο, ότι η κατάργηση των δικαιωμάτων επικαρπίας ορθώς επήλθε, σύμφωνα με την τότε ισχύουσα νομοθεσία, και ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί μεταβατικών μέτρων - που εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα - δεν επιτρέπει την επανεγγραφή.

4.5. Έννομα αποτελέσματα *erga omnes* και διαχρονικά έννομα αποτελέσματα των προδικαστικών αποφάσεων

Το πρώτο ζήτημα που προκύπτει, στο πλαίσιο του προδικαστικού ερωτήματος που υποβάλλεται, αφορά τα δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα των προδικαστικών αποφάσεων, δηλαδή τα έννομα αποτελέσματά τους *erga omnes*.

Το Δικαστήριο με την απόφαση της 27ης Μαρτίου 1963, *Da Costa* κ.λπ. (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 28/62 έως 30/62, Συλλ. σελ. 75), έκανε δεκτό ότι «ναι μεν το άρθρο 177, τελευταία παράγραφος, επιβάλλει τη χωρίς περιορισμούς υποχρέωση στα εθνικά δικαστήρια, οι αποφάσεις των οποίων δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα εσωτερικού δικαίου, να υποβάλλουν στο Δικαστήριο κάθε ζήτημα ερμηνείας που ανακύπτει ενώπιόν τους, η δεσμευτικότητα όμως της ερμηνείας στην οποία προέβη το Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177, μπορεί να αποστερήσει αυτήν την υποχρέωση από τον λόγο υπάρξεώς της και να την καταστήσει κενή περιεχομένου. Αυτό ιδίως συμβαίνει όταν το ζήτημα που ανακύπτει είναι ουσιαστικά όμοιο με ένα ζήτημα το οποίο έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής αποφάσεως σε ανάλογη περίπτωση.»

Με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, *CILFIT* κ.λπ. (283/81), το Δικαστήριο, παραπέμποντας στην προμνησθείσα απόφαση *Da Costa* κ.λπ., διευκρίνισε ότι «το ίδιο αποτέλεσμα, όσον αφορά τα όρια της υποχρεώσεως που επιβάλλει το άρθρο 177, τρίτη παράγραφος, δύναται να προκύψει από παγία νομολογία του Δικαστηρίου, επιλύουσα το επίδικο νομικό ζήτημα, ανεξάρτητα από το είδος τῶν διαδικασιῶν από τις οποίες προήλθε η νομολογία αυτή, ακόμη και εάν τα επίδικα ζητήματα δεν ταυτίζονται απολύτως.»

Τελικά, το Δικαστήριο με την απόφαση *CILFIT* κ.λπ. έκανε δεκτό ότι ένα δικαστήριο, οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, οφείλει, όταν ανακύπτει ενώπιόν του ζήτημα κοινοτικού δικαίου, να τηρεί την υποχρέωσή του προς παραπομπή, εκτός εάν διαπιστώνει ότι το ανακύψαν ζήτημα δεν είναι ουσιώδες ή ότι η οικεία κοινοτική διάταξη έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο ή ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμμία εύλογη αμφιβολία· η συνδρομή μιας τέτοιας περιπτώσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου, τις ιδιαίζουσες δυσκολίες που παρουσιάζει η ερμηνεία του και τον κίνδυνο διαστάσεως στη νομολογία εντός της Κοινότητας.

Σχετικά με το ζήτημα των διαχρονικών αποτελεσμάτων, είναι σύνηθες στη νομολογία του Δικαστηρίου οι ερμηνευτικές προδικαστικές αποφάσεις να εφαρμόζονται *ex tunc*, δηλαδή, να έχουν αναδρομικά αποτελέσματα. Αυτό σημαίνει, κατ'ουσίαν, ότι η ενωσιακή νομοθεσία πρέπει να εφαρμόζεται, σύμφωνα με την ερμηνεία που δίδεται σε αυτήν από την έναρξη ισχύος της. Με την απόφαση που εκδόθηκε στις υποθέσεις [66/79, 127/79 και 128/79], το Δικαστήριο επεσήμανε, σχετικά με τη διαχρονική ισχύ των ερμηνευτικών αποφάσεων, ότι η ερμηνεία, την οποία δίδει το Δικαστήριο σε κανόνα κοινοτικού δικαίου, διασαφηνίζει και ορίζει, όταν παρίσταται ανάγκη, την έννοια και το περιεχόμενο του εν λόγω κανόνα, όπως αυτός πρέπει ή έπρεπε να γίνει αντιληπτό και να εφαρμοστεί από της θέσεως του σε ισχύ. Έπεται ότι ο ερμηνευόμενος κατ'

αυτόν τον τρόπο κανόνας μπορεί και πρέπει να εφαρμόζεται από τον ίδιο το δικαστή σε έννομες σχέσεις που δημιουργήθηκαν και συνήφθησαν πριν από την έκδοση της αποφαινόμενης επί της αιτήσεως ερμηνείας προδικαστικής αποφάσεως.

Το Legfelsőbb Bíróság (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) αποφάνθηκε επί των ανωτέρω ζητημάτων με την απόφαση αριθ. 1815/2008 στο πλαίσιο διοικητικής διαφοράς, σχετικά με το τέλος ταξινόμησης. Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, η διοικητική αρχή επέβαλε στον προσφεύγοντα τέλος ταξινόμησης, χωρίς να λάβει υπόψη της τον ισχυρισμό του ότι, όπως είχε ήδη κρίνει το Δικαστήριο, το ποσό του ουγγρικού τέλους ταξινόμησης ήταν αντίθετο με το ενωσιακό δίκαιο. Το πρωτοβάθμιο διοικητικό δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή με το σκεπτικό ότι η καθής διοικητική αρχή ενήργησε στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Σύμφωνα με το Legfelsőbb Bíróság, τα ουγγρικά δικαστήρια δεν μπορούν να μην λάβουν υπόψη τη νομολογία του Δικαστηρίου. Υπενθυμίστηκε ότι το Δικαστήριο είχε εκδώσει αποφάσεις για τη σχέση μεταξύ του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου, τις οποίες η αναιρεσείουσα επίσης μνημόνευσε στην αίτηση αναιρέσεως, αναφέροντας το ίδιο το Legfelsőbb Bíróság στην απόφασή του τις πιο σημαντικές από αυτές.

Το Legfelsőbb Bíróság επεσήμανε ότι, επί της ουσίας, κατά την άποψη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, η καθής είχε εκδώσει την απόφασή της σύμφωνα με την τότε ισχύουσα νομοθεσία και, για τον λόγο αυτόν, υποβλήθηκε το ερώτημα σχετικά με τα δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα και τα χρονικά έννομα αποτελέσματα του ενωσιακού δικαίου και των αποφάσεων του Δικαστηρίου. Σχετικά με τα γενικά δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα (έννομα αποτελέσματα *erga omnes*) των προδικαστικών αποφάσεων, η νομολογία δεν ήταν ενιαία, καθώς το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη αποφανθεί επί του θέματος. Ωστόσο, θα μπορούσε να συναχθεί από τη νομολογία ότι αυτή εφαρμόζεται σε όλους και έχει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα. Σχετικώς ανέφερε την κρίση του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Da Costa* κ.λπ. [28/62 έως 30/62] και *CILFIT* κ.λπ. [283/81], σύμφωνα με την οποία, κατ' ουσίαν, οι προδικαστικές αποφάσεις έχουν κανονιστική ισχύ που τους επιτρέπει να επιφέρουν έννομα αποτελέσματα και σε άλλες περιπτώσεις, εάν ληφθεί υπόψη ότι η υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στερείται, σε ορισμένες περιπτώσεις, του σκοπού της και δεν έχει νόημα, εάν το ερώτημα που υποβάλλεται είναι ουσιαστικά πανομοιότυπο με αυτό που έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής αποφάσεως σε παρόμοια υπόθεση. Το Legfelsőbb Bíróság επεσήμανε ότι οι σκέψεις αυτές ήταν σημαντικές, διότι το Δικαστήριο είχε ήδη κρίνει σε δύο [συνεκδικασθείσες υποθέσεις] (C-290/05 και C-333/05) το ζήτημα της συμβατότητας του ουγγρικού τέλους ταξινόμησης με το ενωσιακό δίκαιο.

Σχετικά με τα χρονικά έννομα αποτελέσματα, το Legfelsőbb Bíróság διευκρίνισε ότι, όταν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του, το Δικαστήριο είχε ήδη εκδώσει την απόφασή του για το ουγγρικό τέλος ταξινόμησης και,

συνεπώς, το περιεχόμενο της τελευταίας αυτής απόφασης δεν μπορούσε να μην ληφθεί υπόψη για τον λόγο ότι κατά τον χρόνο στον οποίο η καθής εξέδωσε την απόφασή της δεν είχε κριθεί ακόμη το ζήτημα.

Πράγματι, βάσει της γενικής αρχής του δικαίου που καθιέρωσε το Δικαστήριο, η ίδια η καθής όφειλε να ερμηνεύσει τη σχέση μεταξύ του συγγρικού τέλους ταξινομήσεως και του ενωσιακού δικαίου με τον ίδιο τρόπο που αυτή ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο στις [συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-290/05 και C-333/05]. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εν λόγω αποφάσεις παράγουν έννομα αποτελέσματα *ex tunc*, η απόφαση της καθής ήταν ήδη αντίθετη με το ενωσιακό δίκαιο, σύμφωνα με τη νομοθεσία που ίσχυε κατά τον χρόνο που αυτή εκδόθηκε, καθώς ορισμένο μέρος της νομοθεσίας αυτής (το ποσό του τέλους ταξινομήσεως) παραβίαζε το ενωσιακό δίκαιο.

Κατά συνέπεια, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο όφειλε επίσης να εφαρμόσει στην υπό κρίση υπόθεση το σκεπτικό του Δικαστηρίου στις [συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-290/05 και C-333/05] και δεν μπορούσε να μην λάβει υπόψη του την εν λόγω απόφαση, καθώς ο προσφεύγων θα μπορούσε να ζητήσει να καταβληθεί σε αυτόν η διαφορά του φόρου σε ξεχωριστή διαδικασία.

4.6. Ζητήματα της επίμαχης κύριας δίκης

Κατά τη διοικητική διαδικασία που προηγήθηκε της επίμαχης κύριας δίκης, τόσο η καθής όσο και η πρωτοβάθμια διοικητική αρχή είχαν λάβει γνώση του περιεχομένου της απόφασης που εξέδωσε το Δικαστήριο στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16, με την οποία κρίθηκε ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων ήταν αντίθετο με το δίκαιο της Ένωσης. Συνεπώς, σε αντίθεση με την υπόθεση επί της οποίας έκρινε το Legfelsőbb Bíróság, ήταν γνωστή ήδη κατά τη διοικητική διαδικασία η προδικαστική απόφαση με την οποία είχε κριθεί ότι η εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση ήταν αντίθετη με το ενωσιακό δίκαιο.

Οι διαφορές μεταξύ των πραγματικών περιστατικών των υποθέσεων δημιουργούν αμφιβολίες. Πράγματι, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά που παρατίθενται στην απόφαση που εκδόθηκε στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16, οι καθών άσκησαν διοικητική προσφυγή κατά των διοικητικών αποφάσεων με τις οποίες καταργήθηκαν τα δικαιώματα επικαρπίας τους ή τα δικαιώματα χρήσης τους. Από την άλλη πλευρά, τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης διαφέρουν από τα προμνησθέντα στο μέτρο που η προσφεύγουσα δεν άσκησε καμία προσφυγή κατά των διοικητικών αποφάσεων με τις οποίες καταργήθηκαν τα δικαιώματα επικαρπίας της, αλλά ζήτησε, βάσει της απόφασης που εξέδωσε το Δικαστήριο στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16 την επανεγγραφή των εν λόγω δικαιωμάτων επικαρπίας, λόγω του ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων ήταν αντίθετο με το ενωσιακό δίκαιο. Η καθής απέρριψε το αίτημα της προσφεύγουσας.

Σύμφωνα με την απόφαση Da Costa κ.λπ., το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να κρίνει την υπόθεση σε τελευταίο βαθμό δεν υποχρεούται να κινήσει τη διαδικασία προδικαστικής παραπομπής σε περίπτωση που η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, βάσει του άρθρου 177 [νυν άρθρου 267 ΣΛΕΕ], αποστερήσει αυτήν την υποχρέωση από τον λόγο υπάρξεώς της. Αυτό ιδίως συμβαίνει όταν το ζήτημα που ανακύπτει είναι ουσιαστικά όμοιο με ένα ζήτημα το οποίο έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής αποφάσεως σε ανάλογη περίπτωση.

Σύμφωνα με την απόφαση CILFIT κ.λπ., το ίδιο αποτέλεσμα δύναται να προκύψει και από την ήδη παγιωθείσα νομολογία του Δικαστηρίου, επιλύουσα το επίδικο νομικό ζήτημα, ανεξάρτητα από το είδος τών διαδικασιών από τις οποίες προήλθε η νομολογία αυτή, ακόμη και εάν τα επίδικα ζητήματα δεν ταυτίζονται απολύτως.

Οι κατευθύνσεις που δόθηκαν με τις προμνησθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου μας επιτρέπουν να καταλήξουμε στην απάντηση, σύμφωνα με την οποία, απόφαση που εκδίδεται στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, σχετικά με μια συγκεκριμένη υπόθεση, εφαρμόζεται και σε μεταγενέστερη διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, ακόμη και όταν το υποβληθέν ερώτημα δεν ταυτίζεται απολύτως με το προηγούμενο ερώτημα ή όταν και τα δύο ερωτήματα συμπίπτουν μόνο στα ουσιαστικά ζητήματα.

Σχετικά με την υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο με την απόφασή του στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-52/16 και C-113/16 έκανε δεκτό ότι το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων – το οποίο επικαλέστηκε η καθής- αντιτίθεται στο δίκαιο της Ένωσης. Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, το ίδιο μπορεί να γίνει δεκτό και στην παρούσα υπόθεση και, ως εκ τούτου, το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα δεν αφορά το ζήτημα αυτό, αλλά το ζήτημα, κατά πόσο το εθνικό δικαστήριο δύναται, σε περίπτωση που τα πραγματικά περιστατικά δεν ταυτίζονται απολύτως, να μην εφαρμόσει εθνική νομοθετική ρύθμιση, η οποία, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο με προηγούμενη απόφασή του, αντιτίθεται στο δίκαιο της Ένωσης. Συνεπώς, τα πραγματικά περιστατικά των δύο υποθέσεων διαφέρουν, αλλά η εφαρμοστέα νομοθετική ρύθμιση είναι η ίδια.

Ανακύπτει επίσης το ερώτημα, εάν το δικαστήριο που εκδικάζει την παρούσα υπόθεση, μπορεί, κρίνοντας το άρθρο 108, παράγραφος 1, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων ανεφάρμοστο, διότι παραβιάζει το ενωσιακό δίκαιο, να υποχρεώσει την καθής να κινήσει στην περίπτωση της προσφεύγουσας τη διαδικασία επανεγγραφής, στο πλαίσιο της οποίας η καθής θα μπορούσε να εφαρμόσει τις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου 108, του νόμου του 2013 περί των μεταβατικών μέτρων, τα οποία, εν τω μεταξύ, έχουν τεθεί σε ισχύ.

[παραλειπόμενα] [ζητήματα εθνικού δικονομικού δικαίου]

Győr, 6 Μαρτίου 2020.

[παραλειπόμενα] [υπογραφές]